

Міністерство освіти і науки України
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Голова приймальної комісії
проф. Олександр БЕЗПОДНИЙ

«» 2025 р.

ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ІСПИТУ ДЛЯ ІНОЗЕМЦІВ

«ІСТОРІЯ УКРАЇНИ»

ОС бакалавр

*на основі повної загальної середньої освіти, НРК 5 - ОПС фаховий молодший
бакалавр, ОС молодший бакалавр, ОКР молодший спеціаліст
(денна та заочна форми навчання)*

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Основною метою вступного екзамену з історії України є перевірка знань та вмінь вступників.

Вступник повинен знати:

- предмет історії України, основні поняття вітчизняної історії;
- закономірності та особливості розвитку первісного суспільства на території України, першопочатки українства;
- історичні передумови виникнення та основні етапи становлення Давньоруської держави, її соціально-економічний розвиток та політичний устрій;
- особливості перебування українських земель у складі Великого князівства Литовського та Речі Посполитої;
- суспільно-політичну організацію запорозького козацтва;
- причини, рушійні сили, хронологічні межі, періодизацію Української національної революції XVII ст., її місце і роль у вітчизняній та європейській історії;
- процес формування Української гетьманської держави під керівництвом Б. Хмельницького;
- соціально-економічне та суспільно-політичне становище українських земель у складі Російської та Австро-Угорської імперій, розвиток національно-визвольного руху, процес створення перших українських політичних партій і організацій;
- основні тенденції соціально-економічного та суспільно-політичного розвитку України на початку XX ст., стратегію і тактику українських та неукраїнських партій у визвольному русі, історичне значення Української революції 1917-1920 рр.;
- особливості соціально-економічного та суспільно-політичного життя на українських землях у 20-30-х роках XX ст., суперечливий характер народногосподарських досягнень Радянської України, формування тоталітарного режиму;
- українське питання в політиці європейських держав напередодні та на початку Другої світової війни, боротьбу з фашистським окупаційним режимом підпільних організацій, партизанських з'єднань, збройних формувань ОУН-УПА, внесок українського народу в розгром фашистської Німеччини, втрати України в Другій світовій війні;
- сутність, особливості та наслідки соціально-економічних та суспільно-політичних процесів в УРСР в післявоєнний період, в умовах десталінізації, поглиблення системної кризи радянського ладу, проголошеного курсу перебудови;
- успіхи і труднощі в становленні української державності, основні тенденції розвитку соціально-економічної та суспільно-політичної сфери українського суспільства, стратегічні орієнтири поступу України в XXI ст.

Вступник повинен вміти:

- визначати хронологію історичних подій, явищ та процесів; послідовність та синхронність історичних подій, закономірність та зв'язок між ними; групувати факти за вказаними ознаками;
- оперувати історичними поняттями та аналізувати їх, доречно їх вживати;
- працювати з різними видами карт (тематичними, схематичними, картами із творчими завданнями (з використанням історичних атласів), у яких зняті прямі підказки, локалізувати історико-географічні об'єкти на карті та співвідносити їх із вказаними подіями;
- персоніфікувати історичні події (характеризувати ключових історичних діячів, описувати їх діяльність, впізнавати за портретами та фотографіями, оцінювати вплив історичного діяча на хід подій);
- працювати з історичними документами та іншими документальними джерелами (їх критичний аналіз, дослідження, припущення, конкретизація подій);
- переконувати, доводити свою точку зору, аргументувати й опонувати, робити висновки, самостійно шукати відповіді на питання, бачити протиріччя; складати схему, план явища чи події, складати розповідь від імені очевидця чи учасника події.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ВСТУПНИКІВ

Рівень		Бали	Характеристика відповідей
Не склав		0 - 99	Вступник називає окремі історичні події і з допомогою екзаменатора знаходить відмінності між ними.
Склав	Початковий	100	Вступник самостійно може назвати одну-дві події, дати, Історичні постаті чи історико-географічні об'єкти.
		101 - 109	Вступник називає кілька подій, дат, історичних постатей або історико-географічних об'єктів; обирає правильний варіант відповіді з двох запропонованих (на рівні «так-ні»); має загальне уявлення про лічбу часу в історії. Визначає послідовність подій (на рівні «пізніше-раніше»).
		110 – 119	Вступник може двома-трьома простими реченнями розповісти про історичну подію чи постать; упізнати історичну подію, постать за описом; співвіднести рік зі століттям, століття – з тисячоліттям (на рівні «так-ні»; має загальне уявлення про історичну карту).
	Середній	120 - 129	Вступник може репродуктивно відтворити (у межах чотирьох-шести простих речень) частину навчального матеріалу теми; дати визначення історичних термінів,

		130 – 139	наведених у тексті підручника або названих екзаменатором; назвати одну-дві основні дати; показати на карті історико-географічні об'єкти. Вступник може відтворити основний зміст навчальної теми, відповідаючи на запитання екзаменатора; визначити окремі ознаки історичних понять, назвати основні дати; за допомогою екзаменатора може показати на історичній карті основні місця подій.
		140 – 149	Вступник загалом самостійно відтворює фактичний матеріал теми; може дати стисло характеристику історичній постаті (за алгоритмом), встановити послідовність подій; загалом правильно вживає історичні терміни; може показати на карті основні місця подій, користуватись за допомогою екзаменатора (зразок, пам'ятка, алгоритм) джерелами історичної інформації (наочними та текстовими, що подаються в підручниках).
	Достатній	150 - 159	Вступник загалом послідовно і логічно, самостійно відтворює навчальний матеріал теми, виявляє розуміння історичної термінології. Дає загальну характеристику події (причини, наслідки, значення), виокремлює окремі ознаки явищ та процесів; «читає» історичні карти і картосхеми з опорою на їх легенду; встановлює послідовність і тривалість історичних подій; використовує наведені у підручнику документи як джерело знань.
		160 – 169	Вступник володіє навчальним матеріалом і використовує знання за аналогією, дає загалом правильне визначення історичних понять, аналізує історичні факти на основі їх опису і наочного відображення, порівнює однорідні історичні події та явища, характеризує причинно-наслідкові зв'язки між історичними явищами у межах теми, встановлює синхронність подій у межах теми; використовуючи легенду карти, супроводжує показ історичних об'єктів їх словесним описом.
		170 – 179	Вступник вільно оперує навчальним матеріалом, узагальнює окремі факти і формулює нескладні висновки, обґрунтовує свої висновки конкретними фактами, взятими з підручників (посібників, історичних документів); може дати порівняльну характеристику історичним явищам, визначення понять; загалом самостійно встановлює причинно-наслідкові зв'язки; встановлює синхронність подій у межах курсу; може аналізувати зміст історичної карти, узагальнювати та застосовувати набуті знання.
	Високий	180 – 189	Вступник упевнено оперує набутими знаннями і застосовує їх для розв'язання нових навчальних проблем; виявляє розуміння історичних процесів; робить аргументовані висновки; характеризує історичні явища і процеси, використовуючи різні джерела інформації; співставляє і систематизує дані історичних карт і застосовує їх для

			характеристики подій, явищ, процесів; встановлює синхронність подій вітчизняної та всесвітньої історії.
		190 – 199	Вступник володіє глибокими і міцними знаннями, може вільно висловлювати власні судження переконливо їх аргументувати; може аналізувати історичну інформацію, співвідносити історичні процеси з періодом (епохою) на основі наукової періодизації історії; має досить міцні навички роботи з історичною картою.
		200	Вступник у повному обсязі опанував програмовий матеріал; має глибокі й міцні знання, здатний, відповідно до вікових особливостей, презентувати власну інтерпретацію (версію, розуміння, оцінку) історичних явищ.

СТРУКТУРА ОЦІНКИ

Питання екзаменаційного білета оцінюється за шкалою від 100 до 200 балів. Загальна оцінка за вступне випробування визначається як середнє арифметичне оцінок за кожне питання поділене на кількість питань екзаменаційного білету.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Тема. ЗНАЙОМСТВО З ІСТОРІЄЮ

Відлік часу в історії. Ознайомлення з історичною картою. Історичні джерела. Речові джерела. Археологія – наука про життя найдавніших людей. Речові пам'ятки трипільців. Історичні заповідники та музеї. Писемність та усна народна творчість як джерело історичних відомостей. Архіви. Нумізматика, сфрагістика та геральдика в історичній науці. Тризуб. Золота пектораль та найвидатніші скіфські пам'ятки. Археологи про грецькі міста-держави на території України. Імена та назви. Легенди про походження географічних назв (за матеріалами історії рідного краю). Давні слов'яни. Історики про походження українського народу. Легенди про походження Києва.

Тема. ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТОК КИЇВСЬКОЇ РУСИ

Слов'яни під час Великого переселення народів. Розселення племінних союзів східних слов'ян VIII–IX ст. на території сучасної України. Сусіди східнослов'янських племен. Етнічні й державотворчі процеси в період утворення Київської держави. Походження назви «Русь». Князювання Аскольда. Правління Олега. Князь Ігор. Походи проти Візантії. Княгиня Ольга, її реформи. Прихід Святослава до влади. Похід проти Хозарського каганату. Балканські походи. Суспільний устрій Київської держави у IX–X ст. Склад та заняття населення. Життя людей у селі. Міста і міське життя.

Тема. КИЇВСЬКА ДЕРЖАВА НАПРИКІНЦІ X – У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XI ст.

Початок правління князя Володимира. Територіальне зростання Київської держави. Запровадження християнства як державної релігії. Внутрішня і зовнішня політика Володимира. Міжусобна боротьба між синами Володимира Великого. Утвердження Ярослава в Києві. Розбудова Києва. «Руська правда». Церковне та культурно-освітнє життя. Відносини з іншими державами. Політичний устрій. Основні верстви населення. Розвиток землеволодіння. Залежність селян і повинності. Розвиток сільського господарства, ремесел, торгівлі. Міста. Гроші. Розвиток української мови та писемності. Школи. Усна народна творчість. Архітектура. Малярство. Музична творчість.

Тема. КИЇВСЬКА ДЕРЖАВА У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XI – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XIII ст.

Київська держава за часів правління Ярославичів. Боротьба між Ярославичами за київський престол. Любецький з'їзд князів. Посилення великокнязівської влади за Володимира Мономаха, його внутрішня і зовнішня політика. Правління Мстислава Володимировича. Роздробленість Русі. Політичний і соціально-економічний розвиток Київського і Переяславського князівств середини XII – першої половини XIII ст. Політичний і соціально-економічний розвиток Чернігівського князівства середини XII – першої половини XIII ст. «Слово о полку Ігоревім» – історичне джерело й літературна пам'ятка Давньої Русі. Політичний і соціально-економічний розвиток Галицького і Волинського князівств. Піднесення Галицького князівства за Володимира та Ярослава Осмомисла. Освіта. Наука. Усна народна творчість. Книжні пам'ятки. Літописання. Архітектура та мистецтво. Історичне значення Київської держави.

Тема. ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКА ДЕРЖАВА

Утворення Галицько-Волинської держави за Романа Мстиславича. Боротьба синів Романа Мстиславича за відродження Галицько-Волинської держави. Перший похід монголів на Русь. Вторгнення хана Батия на українські землі. Утворення Золотої Орди. Внутрішня та зовнішня політика князя Данила Романовича. Коронація Данила. Наступники Данила Романовича. Правління короля Юрія І. Останні галицько-волинські князі. Боротьба Польщі, Угорщини та Литви за землі Галицько-Волинської держави в 40–80-ті роки XIV ст. Волинь за правління Любарта. Особливості розвитку культури Галицько-Волинської держави. Освіта. Літописання. Архітектура та образотворче мистецтво. Історичне значення Галицько-Волинської держави.

Тема. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У СКЛАДІ ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА ЛИТОВСЬКОГО ТА ІНШИХ ДЕРЖАВ (ДРУГА ПОЛОВИНА XIV–XV ст.)

Поширення влади польського короля на Галичину, а Великого князівства Литовського – на інші українські землі. Суспільно-політичний устрій

Великого князівства Литовського. Кревська унія. Політика великого князя литовського Вітовта щодо українських земель. Виступ литовсько-руської знаті на чолі з князем Свидригайлом. Відновлення та остаточна ліквідація Київського і Волинського удільних князівств. Закарпаття під владою Угорщини. Буковина у складі Молдовського князівства. Завоювання Московською державою Чернігово-Сіверських земель. Утворення Кримського ханства. Перехід кримських ханів у васальну залежність від Османської імперії. Початок татарських походів на українські землі. Соціальна структура суспільства. Панівні верстви населення, їхнє повсякденне життя. Князь В.-К. Острозький. Становище духівництва та церковні відносини. Сільське господарство. Становище і повсякденне життя селянства. Зростання міст. Магдебурзьке право. Міське населення та його спосіб життя. Розвиток ремесел і торгівлі. Особливості розвитку культури українських земель у другій половині XIV–XV ст. Освіта. Юрій із Дрогобича. Початок українського книговидання. Швайпольт Фіоль. Архітектура й містобудування. Малярство та книжкова мініатюра.

Тема. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ В XVI ст.

Соціальна структура українського суспільства та економічне життя. Князі, пани й дрібна шляхта. Становище непривілейованих груп населення. Виникнення українського козацтва. Передумови Люблінської унії. Люблінський сейм 1569 р. Суспільно-політичні зміни в українських землях після Люблінської унії. Реформаційні та контрреформаційні рухи в Україні. Православні братства. Львівська братська школа. Становище церкви. Розвиток полемічної літератури. Церковні собори в Бересті 1596 р., утворення греко-католицької церкви. Виникнення Запорізької Січі. Д. Вишневецький. Життя та побут козаків. Військове мистецтво козацтва. Утворення реєстрового козацтва. Повстання 1591–1596 рр. Умови розвитку культури. Розвиток української мови. Шкільництво. Острозька академія. Рукописна книга та книговидання. Архітектура й містобудування. Образотворче та декоративно-ужиткове мистецтво.

Тема. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XVII ст.

Зростання магнатського землеволодіння. Поширення фільварків. Розвиток товарного виробництва. Міста. Становище селян та міщан. Вплив Берестейської унії на церковне життя в Україні. Становище церков. Морські походи козаків. Гетьман П. Конашевич-Сагайдачний. Участь українського козацтва у Хотинській війні. Козацько-польський збройний конфлікт 1625 р. Повстання Т. Федоровича, І. Сулими. Національно-визвольне повстання 1637–1638 рр. Митрополит П. Могила. Шкільництво. Утворення Києво-Могилянської академії. Література. Книговидання. Театр. Література. Музика. Архітектура та образотворче мистецтво.

Тема. ПОЧАТОК НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНОЇ ВІЙНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ СЕРЕДИНИ XVII ст.

Передумови Національно-визвольної війни. Б. Хмельницький, його сподвижники. Битви на Жовтих Водах, під Корсунем та Пилявцями. Визвольний похід українського війська в Галичину. Програма розбудови Української козацької держави. Збаразько-Зборівська кампанія. Укладення Зборівської угоди. Берестецька битва. Білоцерківський мирний договір. Утворення української козацької держави – Гетьманщини. Політичний та адміністративно-територіальний устрій. Фінансова система та судочинство. Українська армія. Зміни в соціально-економічному житті українського народу. Молдовські походи Б. Хмельницького. Батозька битва. Жванецька облога. Внутрішньо- і зовнішньополітичне становище Гетьманщини наприкінці 1653 р. Українські землі в системі міжнародних відносин. Місце Гетьманщини в міжнародних відносинах тогочасної Європи. Зовнішня політика Гетьманщини. Відносини між Українською державою і Московією. Українсько-московська міждержавна угода 1654 р. Воєнні дії в 1654–1655 рр.

Тема. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ В 60–80-ті роки XVII ст.

Віленське перемир'я. Зміна зовнішньополітичної орієнтації Б.Хмельницького. Дії українського війська в Польщі 1656–1657 рр. Б. Хмельницький – політик та дипломат. Становище в Гетьманщині після смерті Б. Хмельницького. Гетьман І. Виговський, його зовнішня та внутрішня політика. Гадяцька угода 1658 р. Московсько-українська війна 1658–1659 рр. Переяславський договір 1659 р. Чуднівська кампанія 1660 р. та укладення Слободищенської угоди. Боротьба за владу на Лівобережній Україні. Андрусівське перемир'я 1667 р. Гетьман П. Дорошенко, його боротьба за об'єднання України. Чигиринські походи турецько-татарського війська. Бахчисарайський мир. Занепад Правобережжя, його перехід під владу Польщі. Адміністративно-територіальний устрій Лівобережної Гетьманщини. Органи влади. Заходи гетьманів щодо захисту державних інтересів Гетьманщини. Соціальний устрій. Слобідська Україна в другій половині XVII ст. Заснування слобідських міст. Адміністративно-політичний та соціальний устрій. Запорізька Січ у складі Гетьманщини. Участь запорожців у війнах проти Польщі, Османської імперії та Кримського ханства. Політика уряду Московії щодо Запорізької Січі. Господарське, культурне та церковне життя в українських землях. Землеволодіння. Сільське господарство, ремесло, промисли, торгівля. Становище церкви.

Тема. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ НАПРИКІНЦІ XVII – У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XVIII ст.

Гетьманщина наприкінці XVII – на початку XVIII ст. «Вічний мир». Перший Кримський похід. Обрання гетьманом І. Мазепи. Коломацькі статті 1687 р. Зовнішня та внутрішня політика гетьмана І. Мазепи. Правобережна Україна наприкінці XVII – на початку XVIII ст. Відродження козацького устрою на Правобережній Україні. Повстання С. Палія. Україна в подіях

Північної війни. Українсько-шведський союз. Воєнно-політичні акції російського царя проти українців. Полтавська битва. Гетьман І. Мазепа в історії України. К. Гордієнко. Становище в Україні після Полтавської битви. Наступ царату на українську культуру. Заходи щодо економіки Гетьманщини. П. Орлик і його Конституція. Гетьман І. Скоропадський. Діяльність Малоросійської колегії. П. Полуботок. Відновлення гетьманства. «Рішительні пункти». Гетьман Д. Апостол, його реформи. Діяльність «Правління гетьманського уряду». Особливості розвитку культури. Освіта і друкарство. Києво-Могилянська академія. Розвиток літератури: поезія, богословські твори, літописна та історична проза. Графіка. Живопис. Музика. Театр. Архітектура. Скульптура.

Тема. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XVIII ст.

Гетьман К. Розумовський, його діяльність. Остаточна ліквідація гетьманства. Діяльність П. Рум'янцева в Лівобережній Україні. Скасування козацького устрою на Слобожанщині. Ліквідація решток автономного устрою Гетьманщини. Соціально-політичне та економічне становище в Правобережній Україні. Розгортання гайдамацького руху. Коліївщина. М. Залізняк. Зміни у політичному становищі правобережних земель. Соціально-політичне та економічне становище в Галичині, на Буковині та Закарпатті. Опришківський рух. Поділи Речі Посполитої. Зміни у політичному становищі західноукраїнських земель. Адміністративно-територіальний поділ та освоєння запорізьких земель Нової (Підпільненської) Січі. Ліквідація Запорізької Січі. П. Калнишевський. Доля запорожців після ліквідації Запорізької Січі. Заселення Південної України. Кримське ханство в XVIII ст. Приєднання Криму до Росії. Особливості розвитку культури в другій половині XVIII ст. Освіта. Внесок Києво-Могилянської академії в культурно-освітній розвиток. Розвиток філософських ідей. Г. Сковорода. Природничі науки. Музика. Театр. Архітектура. Скульптура. Графіка. Живопис.

Тема. ФОРМУВАННЯ МОДЕРНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ. ТЕОРІЯ ТА СУСПІЛЬНІ ВИКЛИКИ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XIX ст.

Від етносу до нації; від Малоросії та Галицької Русі до України. «Українське питання» – проблема панівних націй. «Український проект». Чим поняття «українська нація» відрізняється від понять «українська народність» або «український етнос». Які характеристики їх визначають. Староукраїнство і українство Нового часу. Історична пам'ять – найсуттєвіший чинник формування національної свідомості. Значення фольклору та етнографії в дослідженні національних ознак українців. Пошук науково-історичних підвалин української окремішності. Початок академічного (наукового) етапу українського визвольного руху. Російська панславістська, польська федеративна і українська слов'янофільська теорії. Шляхи мобілізації української нації в умовах модернізаційних

трансформацій суспільства. Ідея соборності українських земель. Релігійно-конфесійні проблеми в національному питанні.

Тема. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У СКЛАДІ РОСІЙСЬКОЇ ТА
АВСТРІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЙ НАПРИКІНЦІ XVIII –
У ПЕРШІЙ ТРЕТИНІ XIX ст.

Українські землі у складі Російської імперії: адміністративно-територіальний устрій та регіональний поділ. Національне та соціальне становище українського населення. Проникнення буржуазних рис повсякденного життя у побут мешканців міста і села. Життя великих міст. Включення західноукраїнських земель до складу Австрійської імперії: адміністративно-територіальний устрій та регіональний поділ. Політика австрійського уряду щодо українців. Національне та соціальне становище українського населення. Зміни в побуті, стилі та традиціях життя міста і села. Вплив міжнародних відносин на розвиток українських земель в першій третині XIX ст. Україна в Російсько-турецькій війні 1806–1812 рр. та Російсько-французькій війні 1812 р. Азовське козацьке військо. Початок національного відродження. Національна ідея в суспільно-політичному русі України. «Історія русів». Українська автономістська ідея. Новгород-Сіверський гурток. Українське культурне відродження на Слобожанщині. Поширення ідей Просвітництва у Західній Україні. Пробудження національного життя. Українська національна ідея в середовищі греко-католицьких священиків. «Руська трійця». Масонство в Україні. Україна в програмних документах декабристів. Повстання Чернігівського полку. Польське повстання 1830–1831 рр. і Україна.

Тема. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ ЖИТТЯ НАРОДУ ТА
УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ РУХ У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XIX ст.

Сільське господарство. Початок промислової революції. Формування фабрично-заводської промисловості. Міста. Розвиток внутрішньої торгівлі. Одеса. Місце України в зовнішній торгівлі Російської імперії. Повсякденне життя. Соціально-економічне становище українського населення під владою Австрійської та Російської імперій і соціальні рухи. Форми й характер протесту козаків, селян та військових поселенців. Селянські виступи під проводом У. Кармелюка. «Київська козаччина» 1855 р. Селянські виступи в Галичині, Буковині, Закарпатті. Утворення Кирило-Мефодіївського братства. Програмні документи й громадсько-політична діяльність братчиків. Місце Т. Шевченка в українському національному відродженні. П. Куліш. М. Костомаров. Риси ментальних установок, що відрізняли українців від сусідніх національних спільнот: поляків і росіян. Національно-визвольний рух на західноукраїнських землях під час революції 1848–1849 рр. в Австрійській імперії. Зв'язки діячів українського руху Наддніпрянщини з лідерами чеського і південнослов'янського відродження. Утворення та діяльність Головної руської ради. Українське питання на Слов'янському з'їзді у Празі. Участь українців у виборах до австрійського парламенту.

Тема. КУЛЬТУРНЕ ЖИТТЯ В УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ НАПРИКІНЦІ XVIII – У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XIX ст.

Особливості розвитку культури. Капіталізація і її вплив на культуру. Освіта. Київський та Харківський університети. Гімназії. Рішельєвський та Ніжинський ліцеї. Наука. Видатні вчені. Нова українська література і театр як відображення тенденцій суспільного розвитку. Т. Шевченко, І. Котляревський, Г. Квітка-Основ'яненко, П. Гулак-Артемівський, Є.Гребінка. Музика, образотворче мистецтво і архітектура в пошуках українського мистецького стилю. Традиційно-побутова культура у селі та місті. Релігійне життя. Доля української жінки.

Тема. МОДЕРНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В СЕРЕДИНІ – У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIX ст.

Вплив аграрної реформи уряду Франца-Йосифа 1848 р. на розвиток економіки у західноукраїнських землях. Селянська реформа 1861 р. у Наддніпрянській Україні. Зміни в сільському господарстві. Капіталізація. Ринкові відносини. Поширення вільнонайманої праці. Розвиток промисловості. Особливості індустріалізації в Україні. Розвиток міст і сіл. Розширення внутрішнього ринку. Торгівля. Українські підприємці. Родини Яхненків і Симиренків. Реформи адміністративно-політичного управління 60–70-х років XIX ст. у підросійській Україні. Зміни у соціальній структурі суспільства. Суперечливі процеси модернізації повсякденного життя. Початок трудової еміграції.

Тема. НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ. УКРАЇНОФІЛЬСЬКИЙ КУЛЬТУРНИЦЬКИЙ І ПОЛІТИЧНИЙ ЕТАПИ ВИЗВОЛЬНОГО РУХУ

Зіткнення російської, польської, німецької і австрійської національних ідей на українських землях. Українське питання, його головні засади і принципи. Україна в геополітичних стратегіях Росії, Німеччини, Австро-Угорщини. Хлопомани і народовці. Москвофільство і малоросійство. Подвійна лояльність української еліти. Український соціалізм. М. Драгоманов. Націонал-демократична течія – галицькі народовці і київські старогромадівці. Ідея територіалізму – патріотизму землі та концепт «українська політична нація». Національний соціал-демократизм. Участь представників різних етносів в українському визвольному русі.

Тема. СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ РУХ В УКРАЇНІ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIX ст.

Початок громадівського руху наприкінці 50-х – у 60-х роках XIX ст. Київська та інші громади. Журнал «Основа». В. Антонович. Валуєвський циркуляр. Основні течії суспільно-політичного руху в 50–60-х роках XIX ст. на західноукраїнських землях: москвофіли та народовці. Культурно-освітнє товариство «Просвіта». Польське повстання 1863–1864 рр. і Україна.

Відродження громадського руху в 70–90-х роках. Громадський рух. «Південно-Західний відділ Російського географічного товариства». «Київський телеграф». Емський указ. Російський громадсько-політичний рух народників в українських землях. Діяльність галицьких народовців у другій половині 70-х–90-ті роки XIX ст. Розгортання руху народовців на Буковині та в Закарпатті. Радикальний рух у Галичині. «Новоєрівська» політика народовців. О. Барвінський та О. Кониський. Утворення першої політичної партії в Україні (РУРП). І. Франко. Утворення УНДП та УСДП. Самостійницька позиція партій Західної України. Українці в Галицькому сеймі та Австрійському парламенті. Українці-самостійники (М. Міхновський і Ю. Бачинський).

Тема. КУЛЬТУРНЕ ЖИТТЯ УКРАЇНИ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIX ст.

Особливості розвитку української культури. Освіта. Недільні школи в Наддніпрянській Україні. Вищі навчальні заклади. Новоросійський університет. Наука. Наукові товариства. М. Грушевський. Література. Драматургія. Архітектура та містобудування. Живопис. Музика. Музеї. Українські підприємці-благодійники. Родини Терещенків та Харитоненків. Фольклор та декоративно-ужиткове мистецтво. Повсякденне життя: звичаї, традиції, побут. Зміни у житті українських жінок. Особливості релігійного життя.

Тема. УКРАЇНА НА ПОЧАТКУ XX ст.

Україна у складі Росії та Австро-Угорщини. Місце української економіки в господарському житті двох імперій. Економічна криза 1900–1903 рр. Утворення монополістичних об'єднань. Вітчизняний та іноземний капітал в економіці українських земель. Стан українського підприємництва. Індустріальна модернізація. Становище населення. Суперечливі процеси модернізації повсякденного життя. Доля жінки. Посилення міграції українського селянства. Проблеми становлення та консолідації української нації. Процес політизації українського суспільства та визвольного руху. Українські й загальноросійські політичні партії. Револьюційна українська партія (РУП). М. Міхновський. В. Липинський і український консерватизм. Події російської революції 1905–1907 рр. в Україні. Українська громада у Державній думі. Земельна реформа П. Столипіна та її вплив на українські землі. Розвиток культури на початку XX ст. Освіта. Наука. Видатні вчені. Українська преса та видавництва. Здобутки майстрів літератури та мистецтва. Зміни у побуті та звичаях українців. Діяльність національних і спортивно-фізкультурних організацій. Духовні цінності українців. Церковне життя.

Тема. УКРАЇНА В РОКИ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ. ПОЧАТОК УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

Україна в геополітичних планах країн Антанти і Троїстого союзу. Ставлення населення і політиків до війни. Заснування Головної української ради. Союз визволення України. Формування легіону Українських січових стрільців. Военні дії на території України у 1914 р. Захоплення російськими військами Східної Галичини та Північної Буковини. Военні дії на території України в 1915–1917 рр. Посилення економічної та політичної кризи в Російській та Австро-Угорській імперіях. Життя на фронті й у тилу. Початок Української революції. Політичні партії в підросійській Україні. Утворення Центральної Ради. Початок українізації армії. Український національний Конгрес. I і II Універсали Центральної Ради. Зміни у політичних настроях, економічному та соціальному становищі населення. Загострення конфлікту Центральної Ради з Тимчасовим урядом Росії.

Тема. УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВНІСТЬ В 1917–1921 РОКАХ

III Універсал. Проголошення УНР. Всеукраїнський з'їзд Рад. Боротьба більшовиків із УЦР. IV Універсал. Руйнація звичайного повсякденного способу життя і настрої населення в умовах загострення політичного протистояння. Мирний договір у Брест-Литовську. Вступ військ Німеччини та Австро-Угорщини на територію УНР. Гетьманський переворот. П. Скоропадський. Внутрішня та зовнішня політика Української Держави і ставлення до неї в суспільстві. Анулювання Брестського миру і наступ військ РСФРР на Україну. Утворення Директорії. Відновлення УНР в умовах збройного конфлікту з радянською Росією. С. Петлюра. Трудовий конгрес. Отаманщина. Військові поразки УНР. Боротьба з денікінцями. Об'єднання українських армій. Психологічний клімат у суспільстві, знецінення людського життя. Проголошення ЗУНР. Є. Петрушевич. Створення УГА. Злука УНР і ЗУНР. Українсько-польська війна. Поглинення Північної Буковини, Бессарабії та Закарпаття іноземними державами. Запровадження радянської державності та її характер. Х. Раковський. Білий та червоний терор. Повстанський рух. Н. Махно. Падіння радянської влади у 1919 р. та її відновлення. Формальне визнання радянською Росією незалежності УСРР. «Воєнний комунізм». Радянсько-польська війна і Україна. Варшавська угода. Повстанські рухи, поразка українського визвольного руху, більшовицька окупація України. Уроки та наслідки державотворчих процесів.

Тема. КУЛЬТУРА І ДУХОВНЕ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ В 1917–1921 рр.

Нові тенденції та чинники розвитку культури в 1917–1921 рр. Культурні здобутки українських урядів в освітній політиці. Культурно-освітня діяльність громадських організацій. Подвижництво творців та діячів культури, їх внесок у вітчизняну й світову культуру. Діяльність більшовиків у сфері культури. Релігійне життя.

Тема. УКРАЇНЬСЬКА СРР В УМОВАХ НОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ (1921–1928)

Внутрішнє і міжнародне становище. Державний статус України в 1921–1922 рр. Утворення СРСР. Статус УСРР у складі Радянського Союзу. Голод 1921–1923 рр. Впровадження непу в Україні. Економічне, соціальне та повсякденне життя населення в роки непу. Політика влади у царині культури. Українізація (коренізація). Ставлення влади та населення до українізації. Освіта. Кампанія з ліквідації неписьменності. Релігійне життя в Україні. Формування нового укладу повсякденного життя.

Тема. ЗАКРІПЛЕННЯ РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ (1929–1938)

Перехід до форсованої індустріалізації. Директивне господарювання. Життя і побут верств і груп населення. Хлібозаготівельні кризи 1927–1929 рр. Перехід до суцільної колективізації. Розкуркулення. Доля приватних сільських господарів та їхніх господарств. Зміни у житті, побуті й психології селян. Голодомор 1932–1933 рр. в Україні – геноцид українського народу. «Закон про п'ять колосків». Хлібозаготівлі та їх суть. Масштаби та наслідки Голодомору. Демографічні втрати. Закон України «Про Голодомор 1932–1933 рр. в Україні». Зміни в соціальному складі населення. Формування партійно-бюрократичної номенклатури. Масові репресії. «Великий терор». Пропагандистський ідеал радянської людини. Зміни у масовій психології та свідомості населення. Становище у галузі освіти. Досягнення науки та гальмівні чинники її розвитку. Література і мистецтво. «Розстріляне відродження». Політика держави щодо церкви та її наслідки. Ліквідація УАПЦ.

Тема. ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ В 1921–1939 рр.

Правовий статус Східної Галичини та українських північно-західних земель у складі Польщі. Осадництво. Промисловість і сільське господарство. Українська кооперація. Економічне і соціальне становище населення. Політична ситуація. «Пацифікація». Розгортання українського націоналістичного руху. Утворення Української військової організації та Організації українських націоналістів. Прояви культурного життя. Українські землі у складі Румунії. Економічне і соціальне становище українського населення. Діяльність українських політичних партій і рухів. Культурне життя. Становище Закарпаття у складі Чехословаччини. Економічне, соціальне та культурне життя. Течії у громадсько-політичному житті українців: русофільство, русинство, українофільство. Карпатська Україна. «Карпатська Січ». А. Волошин.

Тема. УКРАЇНА В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (1939–1945).

Україна в геополітичних планах СРСР і Німеччини. Радянсько-німецькі договори 1939 р. Початок Другої світової війни. Вступ Червоної армії на територію Західної України. Радянська західних областей України. Депортації. Становище в Україні в 1939 – у першій половині 1941 р. Напад

Німеччини на Радянський Союз. Відступ Червоної армії. Мобілізаційні заходи та евакуація. Воєнні події 1941–1942 рр. Відновлення незалежності 30 червня 1941 р. Похідні групи. Окупація України. Нацистський «новий порядок». Рух Опору. Радянські партизани. Діяльність Організації українських націоналістів та Української повстанської армії. Створення Української головної визвольної ради. Життя населення України в умовах окупації. Концтабори та масове знищення людей. Голокост. Українці – праведники світу. Остарбайтери. Життя в евакуації. Визволення України від німецької окупації. Завершення Другої світової війни. Внесок українців у перемогу антигітлерівської коаліції. Депортації з Криму. Становище в західних областях. Освіта, наука, преса в роки війни. Література і мистецтво.

Тема. УКРАЇНА В ПЕРШІ ПОВОЄННІ РОКИ (1945 – ПОЧАТОК 50-х років)

Адміністративно-територіальні зміни. Україна в ООН та міжнародних організаціях. Внутрішньополітичне та економічне становище республіки. Відбудовчі процеси у господарстві. Голод 1946–1947 рр. Зміни в житті та побуті населення. Відновлення політики радянзації в західних областях України. Придушення визвольного руху 1944–1954 рр. Життя населення в умовах протистояння радянської влади та ОУН і УПА. Становище церкви. Ліквідація УГКЦ. Особливості суспільно-політичного життя. Освіта. Наука. Ідеологічні кампанії. Становище творчої інтелігенції. Література і мистецтво.

Тема. УКРАЇНА В УМОВАХ ПОЛІТИЧНОЇ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА (1953–1964)

Внутрішньополітичне становище України в середині 50-х років ХХ ст. Вхід Кримської області до складу УРСР. Стан промисловості та сільського господарства. Соціальне та економічне життя населення. Участь українців у повстаннях у сталінських концтаборах 1953–1954 рр. XX з'їзд КПРС і початок лібералізації суспільного життя. Часткова реабілітація політичних в'язнів. М. Хрущов. Зміни в управлінні господарством. Розвиток промисловості. Аграрна політика. Нові явища в соціальній сфері. Зрушення в повсякденному житті населення. Науково-технічна революція. Реформи освіти. Здобутки науки. Відлига в українській літературі та в мистецтві. Шістдесятництво в українській культурі. Зародження дисидентського руху в Україні, особливості та зв'язок з попередніми формами визвольного руху. Л. Лук'яненко, І. Кандиба, А. Горська, В. Чорновіл, І. Дзюба та ін. Антирелігійна державна політика радянської влади.

Тема. УКРАЇНА В ПЕРІОД ЗАГОСТРЕННЯ КРИЗИ РАДЯНСЬКОЇ СИСТЕМИ (СЕРЕДИНА 60 – ПОЧАТОК 80-х років ХХ ст.)

Конституційний устрій УРСР. Русифікація. Спроби реформування економіки в другій половині 60-х років ХХ ст. Посилення бюрократичного

централізму. Економічне становище УРСР у 70-х – на початку 80-х років ХХ ст. Матеріальний рівень життя населення. Зміни в соціальній та національній структурі населення. Здобутки і проблеми розвитку соціальної сфери. Привілейоване становище партійно-державної номенклатури. Повсякденне життя населення. Освіта. Здобутки і проблеми науки. Розвиток літератури. Форми діяльності дисидентів, їх політичні вимоги та боротьба за національне визволення. Суперечливі тенденції в розвитку українського мистецтва. Духовне життя і моральні цінності суспільства. Активізація опозиційного руху в другій половині 60 – на початку 70-х років ХХ ст. Форми діяльності дисидентів, їхні політичні вимоги, боротьба за національне визволення.

Тема. ВІДНОВЛЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ ТА РОЗПАД РАДЯНСЬКОГО СОЮЗУ (1985–1991)

Перебудова та її особливості в Україні. Чорнобильська катастрофа. Стан економіки. Рівень життя населення. Розгортання страйкового руху. Гласність та лібералізація. Зрушення у політичному житті України. Пожвавлення громадської активності. Масовий національно-демократичний рух, його форми та вимоги. Формування багатопартійної системи. Формування національних громадських організацій і об'єднань. Релігійне відродження. Вибори до Верховної Ради УРСР і місцевих рад 1990 р. Декларація про державний суверенітет України. Загострення політичного протистояння. Україна у загальносоюзних суспільно-політичних процесах у першій половині 1991 р. Спроба державного перевороту в СРСР. Проголошення незалежності України, Референдум 1 грудня 1991 р. і вибори Президента України.

Тема. СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ ЯК НЕЗАЛЕЖНОЇ ДЕРЖАВИ

Державотворчі процеси в незалежній Україні. Повернення кримських татар на батьківщину. Статус Криму. Суспільно-політичне життя. Особливості формування багатопартійності. Конституція України. Економіка України в 1991–1998 рр. та в 1998—2004 рр. Запровадження гривні. Демографічні та міграційні процеси. Олігархічна система. Початок інтеграції в європейський і світовий простір. Політична розбудова суспільства. Рухи протесту на початку 2000-х рр. Помаранчева революція. Україна в системі міжнародних відносин. Культура й духовність.

Тема. ТВОРЕННЯ НОВОЇ УКРАЇНИ

Суспільно-політичне життя України в 2005–2013 рр. Авторитарний режим Віктора Януковича. Революція Гідності. Небесна Сотня. Анексія Росією - Криму. Агресія Росії проти України. Російсько-українська війна. Добровольчі батальйони. Волонтерський рух. Реакція світової спільноти. Спроби мирного врегулювання. Соціально-економічний розвиток України до і після 2014 р. Євроінтеграційний поступ України: угода про асоціацію між Україною та ЄС. Режим безвізового в'їзду в країни - ЄС Для громадян -

України. Культура й духовність. Надання Томосу Православній Церкві України. Початок широкомасштабної війни Росії проти України.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ІСПИТУ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Антонович В. Коротка історія козаччини. К.: Україна, 1991. 158 с.
2. Антонович В. Б. Про козацькі часи на Україні / Післям. М. Ф. Слабошпицького; Комент.: О. Д. Василюк, І. Б. Гирич. К.: Дніпро, 1991. 238 с.
3. Аркас М.М. Історія України. К.: Вища шк., 1993. 414 с.: іл.
4. Баран В. Давні слов'яни. К.: Альтернативи, 1998. 336 с.
5. Баран В.К. Україна після Сталіна: Нариси історії 1953–1985 рр. Львів: Свобода, 1992. 124 с.
6. Бойко О. Д. Історія України: посібник. К.: Видавничий центр «Академія», 2002. 656 с.
7. Бойко О. Україна в 1985–1991 рр. Основні тенденції суспільно-політичного розвитку. К.: ІПіЕНД, 2002. 306 с.
8. Борисенко В.Й. Курс української історії : Навч.посібник. К. Либідь, 1998. 616 с.
9. Голод 1932-1933 років на Україні: очима істориків, мовою документів / Кер. кол. упоряд. Р. Я. Пиріг. К.: Політвидав України, 1990. 605 с.
10. Грабовський С., Ставряні С., Шкляр Л. Нариси з історії українського державотворення. К.: Генеза, 1995. 607 с.
11. Грицак Я. Нариси з історії України: формування української модерної нації. [2-ге вид.]. Київ: Генеза, 2000. 249 с.
12. Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. Київ: Портал, 2022. 408 с.
13. Гунчак Т. Україна: перша половина ХХ століття: Нариси політичної історії. К.: Либідь, 1993. 288 с.
14. Даниленко В. М., Крупина В. О., Кульчицький С. В., Лисенко О. Є., Стяжкіна О. В., Якубова Л. Д. Україна в епіцентрі протистояння світових систем (1939–1990) / НАН України, Ін-т історії України. Київ: Академперіодика, 2021. 544 с., 96 с. іл.
15. Енциклопедія історії України. У 10 томах та 3 додаткових: 2003 - 2021. Багатотомне видання. Редколегія: В. А. Смолій (голова) та інші; Інститут історії України НАН України.
16. Ілюстрована історія України / Михайло Грушевський. Репр. відтворення

вид. 1913 р. Київ: [б.в.], 1990. 524 с.: іл.

17. Історія України: нове бачення: У 2-х т. / Авт. кол.: В. Ф. Верстюк, О.В. Гарань, В.М. Даниленко, В. Б. Євтух, Г. В. Касьянов, М. В. Коваль, С.В. Кульчицький, Р.Г. Симоненко, Ю. І. Шаповал; Під ред. В.А. Смолія. НАН України. Інститут історії України. Т. 2. К.: Вид-во «Україна», 1996. 494 с.
18. Історія України: нове бачення: У 2-х т. / Авт. кол.: О. І. Гуржій, Я. Д. Ісаєвич, М. Ф. Котляр, О.П. Моця, О.В. Русина, В. Г. Сарбей, В.А. Смолій, Ф. І. Стеблій, В. С. Степанков, Т. В. Чухліб; Під ред. В. А. Смолія. НАН України. Інститут історії України. Т. 1. К.: Вид-во «Україна», 1995. 350 с.
19. Історія української культури / За ред. Ісаєвича Я. Д., Ясиновського Ю. П. К.: Наук. думка, 2001. 911 с.
20. Історія української культури / І. Крип'якевич [та ін.]; під заг. ред. І. Крип'якевича. К.: Либідь, 2002. 656 с.
21. Котляр М. Галицько-Волинська Русь. К.: Альтернативи, 1998. 336 с.
22. Котляр М., Кульчицький С. Шляхами віків: Довідник з історії України. К. Україна, 1993. 379 с.
23. Курс української історії: з найдавніших часів до XX століття : навч. посіб. / В. Й. Борисенко. 2-ге вид. Київ : Либідь, 1998. 616 с.
24. Литвин В. Історія України: підручник / Відп. ред. В. Смолій. НАН України. Інститут історії України. К.: Наукова думка, 2013. 991 с.
25. Національне відродження України / В. Г. Сарбей. Київ: Видавничий дім «Альтернативи», 1999. 336 с.
26. Новітня історія України (1900–2000): підруч. / Авт.: С. В. Кульчицький, В. М. Литвин, А. Г. Слюсаренко та ін. К.: Вища шк., 2002. 719 с.
27. Полонська-Василенко Н. Історія України. У 2 т. Т. 2: Від середини XVII століття до 1923 року. 3-тє вид.: [б.в.]. Київ : Либідь, 1995. 606 с.
28. Полонська-Василенко Н. Історія України: У 2 т. Т. 1. До середини XVII століття. 3-тє вид. К.: Либідь, 1995. 672 с.
29. Реєнт О. П. Україна в імперську добу (XIX – початок XX століття) / Гол. ред. Р. Стасюк. К.: Вид-во «Арій», 2016. 320 с.
30. Толочко П. Київська Русь. К.: Абрис, 1996. 360 с.
31. Україна в XX столітті (1900–2000): 3б. документів і матеріалів / Упор.: А. Слюсаренко, В. Гусєв, В. Король та ін. К.: Вища школа, 2000. 351 с.
32. Україна. Історія. / Орест Субтельний; [пер. з англ. Ю. Шевчука ; вступ. ст. С. В. Кульчицького]. Київ: Либідь, 1991. 509, [1] с. : іл.
33. Шандра В., Аркуша О. Україна в XIX столітті: доба модернізації / Відп. ред. В. Смолій. НАН України. Інститут історії України. Київ: Академперіодика, 2022. 706 с., 136 с. іл.

- 34.Єфіменко Г. Г., Кульчицький С. В., Пиріг Р. Я., Скальський В. В., Якубова Л. Д. Україна й українці в постімперську добу (1917–1939) / НАН України, Ін-т історії України. Київ: Академперіодика, 2021. 620 с., 124 с. іл.
- 35.Яворницький Д. І. Історія запорозьких козаків. У 3-х т. Т. 1 / Передмова В. А. Смолія; Ред. кол.: П. С. Сохань (голова), В. А. Смолій (заст. голови), В. Г. Сарбей, Г. Я. Сергієнко, М. М. Шубравська (відп. секр.). АН Української РСР. Археографічна комісія, Інститут історії. К.: Наукова думка, 1990. 596 с.
- 36.Яворницький Д. І. Історія запорозьких козаків. У 3-х т. Т. 2 / Ред. кол.: П. С. Сохань (голова), В. А. Смолій (заст. голови), В. Г. Сарбей, Г. Я. Сергієнко, М. М. Шубравська (відп. секр.). АН Української РСР. Археографічна комісія, Інститут історії. К.: Наукова думка, 1990. 566 с.
- 37.Яворницький Д. І. Історія запорозьких козаків. У 3-х т. Т. 3 / Ред. кол.: П. С. Сохань (голова), В. А. Смолій (заст. голови), В. Г. Сарбей, Г. Я. Сергієнко, М. М. Шубравська (відп. секр.). АН України. Археографічна комісія, Інститут історії України. К.: Наукова думка, 1993. 586 с.
- 38.Яковенко Н. М. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. К.: Генеза, 1997. 380 с.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

- 39.Агресія Росії проти України: історичні передумови та сучасні виклики / П.П. Гай-Нижник (керівник проекту, упоряд. і наук. ред.); авт. кол.: П.П.Гай-Нижник, Л.Л. Залізник, І.Й. Краснодемська, Ю.С. Фігурний, О.А. Чирков, Л.В. Чупрій. К.: «МП Леся», 2016. 586 с.
- 40.Акимович Є.О. Українська культура в історичному вимірі (IX - XVII ст.). Одеса: Маяк, 2009. 496 с.
- 41.Апанович О. Гетьмани України і кошові отамани Запорозької Січі. К.: Либідь, 1993. 288 с., іл.
- 42.Апанович О. М. Українсько-російський договір 1654 року. Міфи і реальність. К.: «Варта», 1994. 96 с.
- 43.Апанович О.М. Збройні сили України першої половини XVIII ст. в українській і російській історіографії. *Український історичний журнал (далі УІЖ)*. 1971. № 11. С. 21-38.
- 44.Бакіров Н. За право на самовизначення: Проблема права націй на самовизначення в контексті минулого і сучасного кримських татар. *Політика і час*. 1995. №5. С.66-72.
- 45.Бардаш О. Д. Російське самодержавство та суспільно-культурне життя в

- Україні на початку XX століття (1900-1917 рр.). К.: Укр. пріоритет, 2011. 208 с.
- 46.Бачинський Юліян. Україна irredenta / Юліян Бачинський; передм. В. Дорошенка. 3-тє вид. Берлін: Вид-во укр. молоді, 1924. XXVIII, 238 с.
- 47.Безотосний М. Опір сталінізму в Україні (1920-1930-ті рр.). *ВІЖ*. 1993. №2-3. С. 97-104.
- 48.Боєчко В. Д., Ганжа О. І., Захарчук Б. І. Кордони України: Історична ретроспектива та сучасний стан. К.: Основи, 1994. 168 с.
- 49.Бойко О. Україна 1991–1995 рр.: Тіні минулого чи контури майбутнього? Нариси з новітньої історії. К.: Магістр-S, 1996. 207 с.
- 50.Боплан Гійом Ле Вассер. Опис України; пер. з фр. В. Косика. Львів: Мета, 1998. 179 с. : мал.
- 51.Борисов В. Українізація та розвиток загальноосвітньої школи в 1921-1932 рр. *ВІЖ*. 1999. №2. С. 76-80.
- 52.Борисюнок О. Обговорення проблем українізації вищим партійним керівництвом у 1922-1923 рр. *ВІЖ*. 2000. №4. С. 90-99.
- 53.Борщак І. Мазепа. Орлик. Войнаровський: історичні есе / Ред. і упоряд. Г. Сварник. Львів: Червона калина, 1991. 260 с.
- 54.Брехуненко В. Московська експансія і Переяславська Рада 1654 року. НАН України, Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського, Наук. Т-во ім. Шевченка в Америці. Київ: Книжкова друкарня наукової книги, 2005. 368 с.
- 55.Брехуненко В.А. Козацькі січі (нарис з історії українського козацтва (XVI - XIX ст.). *ВІЖ*. 2004. № 1. С. 145-147.
- 56.Бунятян К. П. Давнє населення України: Навчальний посібник. К.: Либідь, 1999. 228 с.
- 57.Бурдо Н. Сакральний світ трипільської цивілізації. К.: Наш час, 2005. 296 с.
- 58.Великий Українець : матеріали з життя та діяльності М. С. Грушевського / [упор. і підготовка текстів та фотоматеріалів Демиденка А. П.] ; [редкол.: О. Т. Гончар, Я. П. Гоян, Ю. П. Дяченко [та ін.]. К. : Веселка, 1992. 549 с.
- 59.Верстюк В. Українська Центральна Рада: Навч. посібник. К.: Заповіт, 1997. 344 с.
- 60.Верстюк В. Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодення : хронологічний довідник. 2.вид., доп., доопрац. К. : Наукова думка, 2005. 718 с.: іл.
- 61.Веселова О. Висвітлення голоду 1932-1933 рр. у збірниках документів та матеріалів. *ВІЖ*. 2003. №5. С. 101-125.

- 62.Веселова О. Увічнення пам'яті жертв голоду-геноциду 1932-1933 рр. в Україні. *УІЖ*. 2004. №2. С. 50-68.
- 63.Видатні постаті України : біографічний довідник / голов. ред. Г. В. Щокін ; Міжрегіональна академія управління персоналом ; Книжкова палата України. К. : МАУП, 2004. 872 с.: іл.
- 64.Винар Л. Михайло Грушевський: історик і будівничий нації : статті і матеріали / НАН України ; ІУАтаД ім. М. С. Грушевського. К. : Фундація ім.О.Ольжича, 1995. 304с. : іл.
- 65.Винниченко В.Відродження нації : історія української революції. Март 1917 р. - грудень 1919 р. К. : Дзвін1920. Ч. 2. [Б. м.] : [б.в.], 1920. 328 с.
- 66.В'ятрович В. Історія з грифом «Секретно»: архіви КГБ розповідають. Центр дослідж. визвол. руху. Львів: Часопис, 2012. 236 с.
- 67.Гетьманат Павла Скоропадського : історія, постаті, контрверсії. Всеукраїнська наукова конференція, 19-20 травня 2008 р./ Укр. ін-т нац. пам'яті, Інститут історії України Нац. акад. наук України ; відп. ред. д-р іст. наук В. Ф. Верстюк. К. : Вид-во Олени Теліги, 2008. 320 с.
- 68.Голобуцький В. Запорозьке козацтво. К.: Вища школа, 1994. 539 с.
- 69.Головченко В. Від «Самостійної України» до Союзу визволення України: Нариси з історії української соціал–демократії початку ХХ ст. Харків: Майдан, 1996. 189 с.
- 70.Голодомор 1932–1933 років в Україні : навч. посібник / за ред. С.А. Костя. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2012. 376 с.
- 71.Горелов М., Моця О., Рафальський О. Цивілізаційна історія України. К.: «ЕксОб», 2005. 629 с.
- 72.Горобець В. Від Союзу до інкорпорації: українсько–російські відносини другої половини ХVII – першої чверті ХVIII ст. К.: Ін-т історії України НАН України, 1995. 69 с.
- 73.Гриневич Л. Сталінська «революція згори» та голод 1933 р. як фактори політизації української спільноти. *УІЖ*. 2003. №5. С. 50-65.
- 74.Гуржій О. Українська козацька держава в другій половині ХVII-ХVIII ст.: кордони, населення, право. К: Основи, 1996. 222 с.
- 75.Гуржій О., Чухліб Т. Гетьманська Україна. К.: Альтернативи, 1999. 304 с.
- 76.Гуржій О. І., Реєнт О. П. Славетна Україна. Битви та повстання від княжої до імперської доби. Реєнт. Київ: Арій, 2023. 352 с.: іл.
- 77.Декларація про державний суверенітет України. *Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР)*. 1990. N 31. Ст.429.
- 78.Джамільов М. Петро Григоренко та кримсько-татарський національний рух. *Політична думка*. 1994. №4. С.251-266.
- 79.Дорошенко Д. І. Нарис історії України. Том І (до половини ХVII

- століття). Видання друге. К.: Глобус, 1992. 238 с.
80. Економічна історія України : підруч. для вищ. навч. закл. / Б.Д. Лановик, М. В. Лазарович, З.М. Матисякевич, Р.М. Матейко; за ред. Б.Д. Лановика. Київ : Юрид. кн., 2004. 455 с.
81. Єфіменко Г. Зміни в національній політиці ЦК ВКП(б) в Україні (1932-1938). *УІЖ*. 2000. №2. С.82-93; №4. С. 37-47.
82. Єфіменко Г. Радянська модернізація 1920-1930-х рр. *УІЖ*. 2002. № 5. С. 3-24.
83. Журба М. Селянська кооперація радянської України і Міжнародний кооперативний альянс (20-ті роки ХХ ст.). *УІЖ*. 2001. №2. С. 61-74.
84. Зайцев Ю.Д. Дисиденти: опозиційний рух 60-80-х рр. *Сторінки історії України*. К., 1992. С.195-236.
85. Залізняк Л. Від склавинів до української нації. Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Центр українознавства. Вид. 2-ге, допов. Київ: Б-ка українця, 1999. 264 с.
86. Залізняк Л. Походження українського народу. Київ: Вища школа, 2004. 253 с.
87. Історія Запорозької Січі. 2-ге вид. / Ред. кол.: В. Смолій (відп. ред.), В. Щербак (наук. ред., упоряд.), В. Горобець, О. Гуржій, Т. Чухліб. Київ: Арій, 2023. 240 с.: іл.
88. Історична наука: термінологія і понятійний довідник. Навч. посібник / В. Литвин, В. Гусєв, А. Слюсаренко та ін. К.: Вища школа, 2002. 430 с.
89. Історія Русів / пер. І. Драча; вступ. сл. В. Шевчука. К.: Радянський письменник, 1991. 320 с.
90. Історія України в особах: Литовсько-польська доба / Авт.: О. М. Дзюба, О. В. Русина, В. А. Смолій та ін. К.: Україна, 1997. 272 с.
91. Історія української культури / І. Крип'якевич [та ін.]; під заг. ред. І. Крип'якевича. К.: Либідь, 2002. 656 с.
92. Історія української культури : навчально-методичний посібник / Н. В. Аксьонова, А. М. Домановський, Т. О. Чугуй. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. 196 с.
93. Касьянов Г. В. Українська інтелігенція 1920-х – 30-х років: соціальний портрет та історична доля. К.: Глобус, Вік; Едмонтон: Канад. ін-т Укр. Студій Альберт. ун-ту, 1992. 176 с.
94. Касьянов Г. Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960–80-х рр. К.: Либідь, 1995. 224 с.
95. Касьянов Г., Даниленко В. Сталінізм і українська інтелігенція (20-30-і роки). К.: Наукова думка, 1991. 96с.
96. Катренко А. Український національний рух ХІХ ст. Ч. 1. Перша половина

- XIX ст. Навч. посібник. К.: Київський університет імені Тараса Шевченка, 1998. 88 с.
97. Катренко А. Український національний рух XIX ст. Ч. 2. 60–90-ті роки XIX ст. Навч. посібник. К.: Київський університет імені Тараса Шевченка, 1999. 190 с.
98. Кентій А. Нариси боротьби ОУН–УПА в Україні (1946–1956 рр.). К.: Інститут історії України НАН України, 1999. 183 с.
99. Кентій А. Нариси історії організації українських націоналістів (1929-рр.). К.: Інститут історії України НАН України, 1998. 200 с.
100. Кентій А. Нариси історії організації українських націоналістів (1941–1942 рр.). К.: Інститут історії України НАН України, 1999. 202 с.
101. Кентій А. Українська повстанська армія в 1944–1945 рр. К.: Інститут історії України НАН України, 1999. 220 с.
102. Коваль В. М. 1941-й рік. Проблема історичної пам'яті. *ВІЖ*. 2001. №3. С.69-91.
103. Коваль В. С. Невідомий варіант плану «Барбароса». *ВІЖ*. 1996. №3. С.41-53.
104. Коваль М. Україна у Другій світовій і Великій Вітчизняній війнах: 1939-1945 рр. Спроба сучасного концептуального бачення. К.: Інститут історії України НАН України, 1994. 133 с.
105. Коваль М. Україна: 1939–1945: Маловідомі і непрочитані сторінки історії. К.: Вища школа, 1995. 194 с.
106. Коваль М. В. ОУН-УПА: між «третім рейхом» і сталінським тоталітаризмом. *ВІЖ*. 1994. №2-3. С.94-130.
107. Коваль М. В. Український народ у Великій Вітчизняній війні (1941–1945). *ВІЖ*. 1990. №3. С.88–95.
108. Коваль М. В. Друга світова війна та історична пам'ять. *ВІЖ*. 2000. №3. С.3–21; №4. С.3–19.
109. Ковальчук М. Війна з більшовицькою Росією за незалежність. 1917–1920. Київ, 2007. 72 с.
110. Ковалюк В. Р. Західна Україна на початку Другої світової війни. *ВІЖ*. 1991. №9. С.30-42.
111. Кожухало І. П., Шаповал Ю. І. М. С. Хрущов на Україні: сторінки історії. Про минуле заради майбутнього. К., 1989. С.356–370.
112. Козацькі Січі. Нариси з історії українського козацтва (XVI-XIX ст.). Київ, Запоріжжя, 1998. 252 с.
113. Колективізація і голод на Україні : 1929–1933 : зб. док. і матеріалів. 2-е вид. стер. К. : Наук. думка, 1993. 734 с.
114. Колективізація і голод на Україні, 1929–1933: зб. докумен-тів і

матеріалів / упорядн. Г. Михайличенко, Є. Шаталіна. Київ: Наук. думка, 1993. 312 с.

115. Колесник В., Рафальський О. Український рух в Австро-Угорщині (кінець XIX – початок XX ст.). К.: Стилос, 1998. 36 с.
116. Колесник В., Рафальський О., Тимошенко О. Шляхом національного відродження: Національне питання в програмах діяльності українських партій Наддніпрянщини 1900-1907 рр. К., 1998. 46 с.
117. Конституція України. К.: Право, 1996. 96 с.
118. Косик В. Україна і Німеччина в другій світовій війні. Париж, Нью-Йорк, Львів, 1993. 658 с.
119. Котляр М. Данило Галицький. К.: Інститут Історії України НАН України, 2001. 153 с.
120. Котляр М. Ф. Історія України в особах: Давньоруська держава. Львів: ІУ, 1999. 219с.
121. Кульчицький С. В. Україна і Росія: переваги і небезпеки «особливих відносин». Роздуми історика / НАН України. Інститут історії України. К.: Інститут історії України, 2004. 113 с.
122. Кульчицький С. В. Україна між двома війнами (1921-1939 рр.) Київ: Альтернативи, 1999. 336 с.
123. Кульчицький С. Голод 1932 р. у затінку голодомору 33. *УІЖ*. 2006. №6. С. 77-98.
124. Кульчицький С. Голодомор 1932-1933 рр. як геноцид: труднощі усвідомлення. К.: Наш час, 2007. 424 с.
125. Кульчицький С. Закономірності еволюції радянської влади. *УІЖ*. 2007. №6. С. 181-218.
126. Кульчицький С. Комунізм в Україні: перше десятиріччя (1919-1928 рр.). К.: Основи, 1996. 396 с.
127. Кульчицький С. Між двома війнами (1921-1941). *УІЖ*. 1991. №9. С. 3-9.
128. Кульчицький С. Опір селянства суцільній колективізації. *УІЖ*. 2004. №2. С. 31-50.
129. Кульчицький С., Максудов С. Втрати населення України від голоду 1933 р. *УІЖ*. 1991. №2. С. 3-10.
130. Кульчицький С. В. Симон Петлюра: «Я вірю і певний, що Україна як держава буде!» / НАН України. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса. Київ: Парламентське вид-во, 2021. 672 с.
131. Лановик Б., Лазарович М. Історія України [Текст] : короткий курс лекцій. 2-е вид., перероб. і доп. Тернопіль : Збруч, 2002. 382 с.
132. Липинський В. Концепція та модель освіти в УРСР у 20-ті рр. *УІЖ*. 1999. №5. С. 3-15.

133. Лисенко О. Релігійне питання у теорії та практиці українського націоналізму в першій половині ХХ ст. *УІЖ*. 2000. №6. С. 29-50.
134. Литвин В. Історія України: підручник / Відп. ред. В. Смолій. НАН України. Інститут історії України. К.: Наукова думка, 2013. 991 с.
135. Литвин В. Політична арена України. Дійові особи та виконавці. К.: Абрис, 1994. 495 с.
136. Литвин В. Українсько–польська війна 1918-1919 рр. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 1998. 478 с.
137. Литвин В., Науменко К. Історія ЗУНР. Львів: Олір, 1995. 361 с.
138. Лукашевич О. А. «Конституція» Пилипа Орлика - історико-правова пам'ятка ХVІІІ ст. / О. А. Лукашевич, К. В. Манжул. Х. : Основа, 1996. 52 с.
139. Марочко В. Про діяльність Міжнародної комісії для розслідування голоду в Україні 1932-1933 рр. *УІЖ*. 1993. №10. С. 47-53.
140. Масненко В. Історична пам'ять як основа формування національної свідомості. *УІЖ*. 2002. №5. С. 49-62.
141. Мельник Л. Боротьба за українську державність (ХVІІ ст.). К.: Освіта, 1995. 192 с.
142. Мельник Л. Г. Гетьманщина першої чверті ХVІІІ століття: Навч. посібник / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 1997. 232с.
143. Мельник Л. Гетьман Богдан Хмельницький у вітчизняній історіографії: Навч. посібник. К.: РВУ «Київський університет», 1997. 72 с.
144. Нікольський В. Національні аспекти політичних репресій 1937 р. в Україні. *УІЖ*. 2001. №2 С. 74-89.
145. Новітня історія України (1900-2000): Підручник / А. Г. Слюсаренко, В. І. Гусєв, В. П. Дрожжин та ін. К.: Вища школа, 2000. 663 с.
146. Огородник Я. Гетьманування Івана Скоропадського / Укладачі В. Рекрут, Ю. Степанчук. Інститут історії України НАН України; Вінницька філія Центру дослідження історії Поділля при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського; Вінницька обласна організація Національної спілки краєзнавців України. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2023. 212 с.
147. Олійник М. Політика державних і партійних органів України щодо приватних підприємств у період непу. *УІЖ*. 2001. №1. С. 16-29.
148. Павко А. Повчальний досвід вітчизняної історії: Політичні партії і організації у громадському житті України модерної доби. К.: Плеяди,

2002. 552 с.

149. Пальм Н. Д. Історія української культури : навчальний посібник / Н. Д. Пальм, Т. Є. Гетало. Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. 296 с.
150. Панченко П. П. Деформації в розвитку українського села у 80-х – на початку 90-х років. *УІЖ*. 1992. №1. С.18–29.
151. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності / Пер. з англ. Р. Клочко. Х., 2016. 496 с.
152. Постанова Верховної Ради Укаїнської РСР Про проголошення незалежності України. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. №38. Ст 502.
153. Проблема ОУН–УПА: Попередня історична довідка, відп. ред. С. В. Кульчицький. К. : Інститут історії України НАН України, 2000. 128 с.
154. Реєнт О., Великочий В. Українська революція: сучасний вітчизняний історіографічний дискурс / Міністерство освіти і науки; України Національна академія наук України; Національна спілка краєзнавців України; Українська акдемія історичних наук; Інститут історії україни НАН України; Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Київ; Івано-Франківськ: Місто НВ, 2024. 396 с.
155. Реєнт О. Павло Скоропадський / Сер. «Особистість і доба». К.: Альтернативи, 2003. 304 с.
156. Реєнт О. Перечитуючи написане. К.: Інститут історії України НАН, 2005. 256 с.
157. Рибак І.В. Хмельниччина від найдавнішого часу до сьогодення: навч. посіб. Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2002. 156 с.
158. Романцов В.О. Деякі актуальні аспекти демографічної ситуації в Україні у 1945–1990 рр. *УІЖ* 1992. №10-11. С.34–47.
159. Русина О. В. Україна під татарами і Литвою. Київ: Альтернативи, 1998 320 с.
160. Русначенко А.М. Український національний фронт – підпільна група 1960-х рр. *УІЖ*. 1997. №4. С.81–94.
161. Савельєв В.Л. 50–80-ті: час пошуків і втрачених можливостей . Про минуле заради майбутнього. К., 1989. С.164–178.
162. Смолій В. А., Степанков В. С. Українська національна революція середини XVII ст.: проблеми, пошуки, рішення. К.: Ін-т історії України НАН України, 1999. 109 с.
163. Смолій В., Степанков В. Богдан Хмельницький: соціально-політичний портрет. 2–ге вид., доп. і перероб. К.: Либідь, 1995. 624 с.
164. Смолій В., Степанков В. Українська державна ідея XVII – XVIII ст.: проблеми формування, еволюції, реалізації. К.: Альтернативи, 1997. 368 с.

165. Тронько П. Т. В. В. Щербицький (1918–1990). *УІЖ*. 2003. №1. С.109–117.
166. Україна в Другій світовій війні у документах : [у 4 т.] / зібрав і впоряд. Володимир Косик ; Львів. держ. ун-т ім. І. Франка, Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського, Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів : [б.в.], 1997. 2000. Т. 1 : Збірник німецьких архівних матеріалів. 1997. 382 с.
167. Україна крізь віки. У 15-ти тт. – Т. 13: Баран В. К., Даниленко В. М. Україна в умовах системної кризи (1946-1980-і рр.) / За заг. ред. В. Смолія. НАН України. Інститут історії України. К.: Альтернативи, 1999. 304 с.
168. Україна крізь віки. У 15-ти тт. Т. 3: Баран В. Д. Давні слов'яни / За заг. ред. В. Смолія. НАН України. Інститут археології, Інститут історії України. К.: Альтернативи, 1998. 336 с.
169. Українська державність: історія та сучасність / А. П. Коцур. Чернівці: Золоті литаври, 2000. 350 с.
170. Чухліб Т. Козацька Україна та шляхетська Польща: битви, війни, союзи. Київ: Арій, 2023. 384 с.: іл.
171. Фон Хаген Маркс. Проблеми сталінізму і переосмислення радянського минулого. *УІЖ*. 1994. №1. С. 88-101.
172. Хрестоматія з історії України / За ред. В.І.Червінського. К.: Вежа, 1996. 352 с.
173. Хроніка української революції 1917-1921 рр. Науково-довідкове видання. Ч. 2: 1919-1921 рр. / Авт. кол.: В. Верстюк (кер. авт. кол.), Г. Басара-Тиліщак, О. Бойко, О. Кудлай, О. Лупандін, Т. Осташко, Р. Тимченко, В. Скальський. НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2022. 550 с.
174. Чумак В. Україна і Крим: спільність історичної долі: монографія. Вид. 2-ге, переробл. й доповн. К.: ВПЦ АМУ, 2013. 180 с.
175. Шаповал Ю. У ті трагічні роки (Сталінізм на Україні). К.: Політвидав України, 1990. 143 с.
176. Шаповал Ю. І. В. В. Щербицький: особа політика серед обставин часу. *УІЖ*. 2003. №1. С.118-129.
177. Шевчук В., Тараненко М. Історія української державності. Курс лекцій. К.: Либідь, 1999. 479 с.
178. Шипович М. Радянське керівництво та літературно-мистецька інтелігенція України: 20-30-ті роки. *УІЖ*. 2000. № 1. С. 95-102.
179. Шитюк М. Еволюція репресивно-каральної системи в радянській Україні. *УІЖ*. 2001. №3. С. 128-142.

180. Шлях з первісності у цивілізацію. Українські шати середньовіччя / НАН України, Інститут історії України / Авт. кол.: В. Балушок, О. Галенко, Д. Гаскевич, О. Дяченко, О. Моця, В. Панковський, І. Паршин, В. Ричка, О. Русина; . Київ: Академперіодика, 2023. 658
181. Ющенко В. Вірю! Знаю! Можемо! / А. М. Євтушенко та ін., упоряд. Р. І. Чирва та ін. (ред.). К.: Ін Юре, 2004. 436 с.
182. Яковлєва Т. Гетьманщина в другій половині 50-х років XVII століття. Причини і початок Руїни. К.: Основи, 1998. 447 с.

РЕКОМЕНДОВАНІ ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ

Верховна Рада України. URL: <https://www.rada.gov.ua>

Всвітї. URL: <https://vsviti.com.ua/ukraine>

Замки і храми України. URL: <https://castles.com.ua/index.html>

Інститут історії України. Національна Академія Наук України: <http://history.org.ua/uk>

Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. URL: <https://ipiend.gov.ua>

Історична правда. URL: <https://www.istpravda.com.ua>

Кабінет Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua>

Козак з луку. Всесвітній козацький портал. URL: <http://indragop.org.ua>

Локальна історія. URL: <https://localhistory.org.ua>

Міністерство культури та інформаційної політики України. URL: <https://mcip.gov.ua>

На скрижалях. URL: <http://na-skryzhalyah.blogspot.com>

Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. URL: <https://nlu.org.ua>

Організація Об'єднаних Націй. Україна. URL: <https://ukraine.un.org/uk>

Політологія. Бібліотека. URL: <http://politics.ellib.org.ua>

Президент України. URL: <https://www.president.gov.ua>

Рід і Віра. URL: <https://www.ridivira.com/uk/>

Рідна країна. Світогляний портал. URL: <https://ridna.ua>

Україна Incognita. URL: <https://ukrainaincognita.com>

Україна Споконвічна. URL: <https://etnoua.info>

Український інститут національної пам'яті. URL: <https://uinp.gov.ua>

Український портал. URL: <https://kampot.org.ua>

Хроніки Любарта. URL: <https://www.hroniky.com>

Цент досліджень українського визвольного руху. URL: <https://cdvr.org.ua>

Багато сайтів дають можливість історику використовувати інформацію з недоступних у звичному режимі джерел.

Найголовніший український академічний історичний сайт <http://www.history.org.ua> – це сайт Інституту історії України Національної академії наук України та його профільного часопису «Український історичний журнал». На сайті можна переглянути архів «УІЖ». Сайт постійно оновлюється.

Важливу бібліографічну інформацію про наукові видання та автореферати можна знайти на сайті Національної бібліотеки імені В. І. Вернадського НАН України – www.nbuv.gov.ua.

На сайті www.slovelyk.org.ua (або на www.franko.lviv.ua) можна прочитати книги Н. Яковенко «Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст.», виданої у 1997 р. та Я. Грицака «Нарис історії України: формування модерної української нації XIX–XX ст.», що побачила світ у 1996 році.

Портал www.litopys.org.ua забезпечить здобувача вищої освіти первинною інформацією з історії України IX–XIX ст., адже тут він знайде тексти давньоруських та козацьких літописів, а також багатотомну історію України-Русі М. Грушевського, монографій З. Когута, Д. Бовуа та інших авторів.

Сучасну бібліографію та бази даних з історії України розміщено на сайті <http://myslenedrevo.com.ua>.

На сайті <http://archeos.org.ua/> Інституту української археографії та джерелознавства ім.М.С.Грушевського НАН України дізнаєтеся про історичні джерела української історії.

Актуальні статті, історичні дослідження висвітлюються на сторінках «Української правди» та у її блозі «Історична правда» <http://www.istpravda.com.ua/>

На сайті Електронної бібліотеки можна знайти наукові твори - В. Антоновича, Д. Яворницького, П. Мірчука, Д. Дорошенка та ін.; мемуаристику: Ю. Колларда, В. Винниченка, З Книша; публіцистику <http://exlibris.org.ua/> та <http://www.ukrexlibris.com/> .

*Розглянуто та затверджено на засіданні кафедри історії України
(Протокол № 12 від 24 березня 2025 р.)*

Голова предметної екзаменаційної комісії

Ольга СКУС

В.о. завідувача кафедри історії України

Тетяна КУЗНЕЦЬ

**ЗГІДНО
З ОРИГІНАЛОМ**